

Uvod

Zdravila so nepogrešljiva pri zdravljenju številnih bolezni. Izboljšajo preživetje in zmanjšujejo pogostnost resnih zapletov pri kroničnih boleznih, omogočajo zdravljenje hudih okužb in drugih nujnih stanj, izboljšujejo kakovost življenja in omogočajo hitrejšo vrnitev v delovno okolje. Prehransko zdravljenje je integralni del zdravljenja bolezni. Zato obvezno zdravstveno zavarovanje v določenih primerih zagotavlja tudi živila za posebne zdravstvene namene. S to zloženko bi vas želeli seznaniti s pravicami, ki so vam zagotovljene na področju zdravil in živil za posebne zdravstvene namene v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja. Prav tako bi vas želeli seznaniti s temeljnimi načeli dobrega sodelovanja, da bo zdravljenje z zdravili in živila za posebne zdravstvene namene uspešno.

Zdravila na zeleni recept

Kdo vam sme predpisati zdravila na zeleni recept?

Le vaš izbrani osebni zdravnik in napotni zdravnik (specialist), ki ga je osebni zdravnik za predpisovanje zdravil pooblastil z napotnico, izjemoma pa tudi zdravnik, ki nadomešča vašega izbranega osebnega zdravnika, in zdravnik v okviru nujne medicinske pomoči, kadar gre za obravnavo nujnega stanja.

Zdravila na recept z lastniškim imenom

Zdravila, ki jih potrebujete za zdravljenje in so razvrščena na listo zdravil, lahko zdravnik predpiše na zeleni recept z lastniškim (zaščitenim) imenom. Račun zanje krije deloma ali v celoti obvezno zdravstveno zavarovanje. Če imate sklenjeno dopolnilno zdravstveno zavarovanje, krije le-to razliko do polne cene zdravila. Zdravnik vas bo ob predpisu vsakega zdravila seznanil s pravilnim jemanjem in morebitnimi težavami, ki se lahko pojavijo. Če prejimate več zdravil, vam bo napisal tudi natančen seznam vseh zdravil in navodilo, kako jih je potrebno jemati.

Zdravila na recept s splošnim imenom

Zdravnik vam lahko predpiše na recept zdravilo s splošnim (nezaščitenim) imenom. Vsa zdravila, ki imajo isto splošno ime, imajo isti učinek. Pomembno je, da zaradi lastne varnosti hkrati ne uporabljate dveh zdravil z enakim nezaščitenim imenom, ki se razlikujeta le v lastniškem imenu. Splošno ime zdravila je vedno napisano na vsakem omotu (škatlici) zdravila pod lastniškim imenom. Ob prejemu vsakega novega zdravila, ki ga še ne poznate, se o uporabi natančno posvetujte s farmacevtom v lekarni in se prepričajte, da zdravila z isto učinkovino še nimate doma. Če ste v dvomih, vzemite škatlico zdravila in se ponovno prepričajte v najbližji lekarni. V primeru predpisa zdravila s splošnim imenom vam farmacevt v lekarni

izda najcenejše razvrščeno zdravilo, ki je na trgu. V kolikor bi želeli drugo zdravilo z višjo ceno, morate doplačati razliko nad najcenejšim razvrščenim zdravilom, ki je na trgu.

Zdravila na obnovljivi recept

1. junija 2011 se obnovljivi recept v obveznem zdravstvenem zavarovanju razširja s kontrareceptivov na druge skupine zdravil. Izvzeta so le nekatera psihotropna zdravila (npr. pomirjevala, uspavala) in opioidna protibolečinska zdravila. Obnovljivi recept je zeleni recept, na katerem zdravnik doda navodilo lekarniškem farmacevtu o izdaji zdravila za daljše obdobje. Predpiše ga izbrani osebni zdravnik ali izjemoma specialist v bolnišnici ali v specialistični ambulanti. Zdravnik vas bo posebej obvestil o možnosti predpisa zdravila za daljši čas in vas kot doslej opozoril na morebitne neželene učinke predpisanega zdravila in o ustreznem ravnanju, če se pojavijo. Na en obnovljivi recept je mogoče izdati največ štiri izdaje, enkratna izdaja pa ne sme presežati količine, ki zadostuje za obdobje treh mesecev. Zdravnik mora na obnovljivem receptu označiti "repetatur" ali "ponovi", hkrati pa mora s številko in besedo označiti število zelenih ponovitev – v primeru štirih izdaj je to trikrat. Obnovljivi recept velja le za obdobje enega leta od predpisa zdravila. Po tem obdobju boste morali ponovno k zdravniku, tudi če na obnovljivi recept ni bila izdana celotna količina. V skladu s Pravili obveznega zdravstvenega zavarovanja morate prvo količino zdravila dvigniti v roku enega meseca od predpisa zdravila. Zavarovana oseba, ki ji je zdravnik predpisal obnovljivi recept, izbere lekarno, v kateri bo do uvedbe elektronskega recepta izbrala prvo in tudi vse ostale ponovitve izdaje zdravila. Farmacevt ob prvi izdaji obdrži recept v lekarni. Ob zadnji izdaji vas bo opozoril, da se je veljavnost obnovljivega recepta iztekla in da morate obiskati zdravnika, če želite zdravilo prejemanje dalje. Če bi vam zdravnik v obdobju veljavnosti recepta zamenjal zdravilo, morate zdravilo na novem receptu dvigniti v isti lekarni. S tem obvestite lekarniškega farmacevta, da se prvotni obnovljivi recept predčasno zaključí. Vzporedno dvigovanje dveh vrst zdravil pomeni zlorabo, hkratno jemanje dveh različnih zdravil pa bi lahko resno ogrozilo vaše zdravstveno stanje. Z obnovljivim receptom želimo predvsem razbremeniti zdravnika v tistih primerih, ko je potreben le predpis recepta brez pregleda. Seveda želimo tudi vam prihraniti čas in odvečne poti. K zdravniku se boste vračali le v primeru morebitnih novih zdravstvenih težav in seveda po preteku veljavnosti obnovljivega recepta.

Najvišja priznana vrednost

Za nekatere skupine zdravil, ki jih krije obvezno zdravstveno zavarovanje, je določena najvišja priznana vrednost. To pomeni, da krije obvezno oziroma dopolnilno zdravstveno zavarovanje le zdravila, ki so cenovno v okviru najvišje priznane vrednosti, ki jo določi ZZS, za ostala pa je potrebno doplačati razliko v ceni. Če vam zdravnik želi predpisati zdravilo, ki ga je potrebno doplačati,

potrebuje vaše soglasje. Morda tudi sami želite prejeti zdravilo, ki ga že dobro poznate in ga ne želite zamenjati, čeprav ga je potrebno doplačati. Če pa takšnega zdravila ne želite, je najprimerneje, da ga takoj zavrnete. Zdravnik vam bo predpisal enakovredno zdravilo brez doplačila. V lekarni vam lahko farmacevt zdravilo, za katerega je potrebno doplačilo, zamenja z zdravilom brez doplačila.

Omejitve predpisovanja

Nekatera zdravila in živila za posebne zdravstvene namene imajo ob bistveno višji ceni glede na že poznana zdravila le omejene terapevtske prednosti. Ker jih kljub temu želimo omogočiti vsem bolnikom, ki jih neobhodno potrebujejo, je ZZS uvedel strokovne omejitve predpisovanja. To pomeni, da jih je mogoče predpisati v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja, torej na zeleni recept, le v določenih primerih. Vsi zdravniki, ki priporočajo ali predpisujejo zdravila v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja, tako specialisti kliničnih strok kot zdravniki splošne oziroma družinske medicine, so dolžni te omejitve upoštevati. Omejitve so raznovrstne. Nekatera zdravila sme zdravnik predpisati le osebam z visoko stopnjo ogroženosti za bolezen srca in ožilja. Druga sme zdravnik predpisati le v primeru, ko ima prvotno izbrano zdravilo neželene učinke, tretja so namenjena le otrokom itd. Če boste zdravilo želeli kljub omejitvi, vam ga bo zdravnik predpisal na beli recept. O posameznih omejitvah predpisovanja boste izvedeli več na spletnih straneh ZZS: <http://www.zzs.si> (poglavje Zdravila).

Zdravila na beli recept

Beli, samoplačniški recept, boste prejeli v naslednjih primerih:

- če obiščete t. i. samoplačniško ambulanto, ki nima koncesije za delo v okviru javne zdravstvene službe;
- če zdravnik predpiše zdravilo, ki ni razvrščeno na listo zdravil;
- če vam zdravnik predpiše zdravilo, razvrščeno na listo, vendar niso izpolnjeni pogoji iz Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja in omejitve predpisovanja;
- če ste recepte ali zdravila izgubili ali pa ste jih pozabili doma ob odhodu na dopust;
- če ste obiskali službo za nujno medicinsko pomoč, vendar ni šlo za nujno stanje.

Za zdravila, predpisana na beli recept, ne morete uveljavljati povračila stroškov iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. To je mogoče le izjemoma, kadar gre za zdravila za zdravljenje hude bolezni, ki jih ni mogoče dobiti v Sloveniji in nimajo primerne zamenjave. Osebni zdravnik ne more 'prepisati' zdravila z belega recepta na zeleni recept. Za tveganje plačil za zdravila na bele recepte je mogoče skleniti nadstandardno zdravstveno zavarovanje.

Izdajanje zdravil v lekarni

Zdravila na recept lahko dvignemo v katerikoli lekarni v Sloveniji, ki ima pogodbo z ZZS. Vsako zdravilo, ki pride v lekarno, je kakovostno, varno in učinkovito, kar zagotavljajo proizvajalci zdravil in Javna agencija RS za zdravila in medicinske pripomočke. Farmacevt vas bo ob izdaji zdravila poučil o pravilnem jemanju zdravil. Lahko vam bo svetoval, kako najprimerneje razporediti jemanje zdravil glede na vaš način življenja in obroke hrane. Nanj se lahko obrnete tudi za nasvet, kako jemati zdravila in prehranske dodatke, ki ste jih kupili v lekarni brez recepta. Vsa zdravila, ki jih prejmete iz naslova obveznega zdravstvenega zavarovanja, se zapišejo v bazo receptov na ZZS in so vidni vsem pooblaščenim zdravnikom in farmacevtom neposredno prek varne računalniške povezave. Na ta način želimo v postopkih zdravljenja z zdravili zagotoviti visoko varnost bolnikov, ki zaradi sodobnih terapevtskih pristopov uporabljajo vedno več zdravil, in obenem zagotoviti pooblaščenim zdravnikom in farmacevtom pomembne informacije za kakovostno predpisovanje in izdajanje zdravil.

Zdravila brez recepta

Zdravila brez recepta so namenjena lažjemu težav, ki jih že poznate in ne zahtevajo zdravniškega pregleda. Takšne težave so nenadne ali kronične bolečine, blage alergije, prehladna obolenja, blage želodčne težave in podobno. Tako si lahko prihranite obisk pri zdravniku. Farmacevt vam bo pomagal, da boste glede na vaše težave in morebitna zdravila, ki jih že prejimate, našli najprimernejšo rešitev.

Zdravila za potovanja

Zdravnik sme predpisati zdravila na zeleni recept le za bolezen ali motnje, ki jih odkrije ob pregledu bolnika. Za morebitne zdravstvene težave, ki bi se lahko pojavile na počitnicah oziroma na potovanju, ne sme naprej predpisati zdravil na zeleni recept. V primeru pojava zdravstvenih težav na dopustu se je potrebno obrniti na tamkajšnjo zdravstveno službo. ZZS omogoča enostavno in brezplačno ureditev obveznega zdravstvenega zavarovanja za tujino. Če se odpravite na področja, kjer obstaja nevarnost hudih nalezljivih bolezni, se obrnite na Inštitut za varovanje zdravja v Ljubljani oziroma na področni Zavod za zdravstveno varstvo iz vaše regije, kjer boste dobili vse potrebne informacije in vas bodo, če bo potrebno, tudi cepili. Prav tako vam bodo lahko predpisali vsa zdravila, ki jih boste potrebovali za preprečevanje nalezljivih bolezni. Ta zdravila bodo predpisana na beli recept.

Živila za posebne zdravstvene namene na zeleni recept

Razvrščena živila za posebne zdravstvene namene vam pooblaščen zdravniki lahko predpišejo na zeleni recept, v skladu z omejitvijo predpisovanja, ki ga živilo ima, ter določbami veljavnih predpisov.

Ta pravica se nanaša na naslednje tri skupine živil:

- 1) Živila za posebne zdravstvene namene s prilagojeno sestavo hranil, ki so namenjena za zdravljenje zavarovanih oseb z vrojenimi motnjami presnove. Ta živila so razvrščena na pozitivno listo in jih ZZS krije v celoti. Indikacijo za prejetje teh živil postavi pediatrična klinika. Po postavitvi indikacije jih lahko predpisuje izbrani osebni zdravnik. Na recept se smejo predpisati v količini za največ tri mesece.
- 2) Živila za otroke s hudimi alergijami in drugimi težkimi oblikami intolerance na hrano. Ta živila so razvrščena na vmesno listo in imajo določeno najvišjo priznana vrednost, ki se za vsako živilo posebej opredeli v razponu od 50 do 95 odstotkov cene živila. To pomeni, da je obvezno doplačilo razlike od najvišje priznane vrednosti do polne cene tudi za otroke, učence, dijake, vajence in študente ter osebe z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Predpisujejo jih lahko izbrani osebni zdravniki na osnovi mnenja pediatrične klinike. Na recept se sme predpisati količina za največ tri mesece. Recepte morate predhodno potrditi na območni enoti ZZS.

Živila iz 1. in 2. točke je mogoče predpisovati na obnovljivi recept za obdobje enega leta z enkratno izdajo največ za 3 mesece in še s tremi ponovitvami. Vsa načela predpisovanja in izdajanja so enaka kot za zdravila.

- 3) Živila za prehransko podporo bolnikov z akutnimi poslabšanji hude kronične bolezni s hudim telesnim izčrpanjem ali bolnikov, pri katerih je do takšnega stanja prišlo zaradi stranskih učinkov terapevtskih postopkov, za katere je takšna dopolnilna prehrana neobhodna in lahko bistveno izboljša kakovost življenja in uspeh zdravljenja (npr. bolniki s Crohnovo boleznijo, onkološki bolniki...). Gre za skupino živil, ki je razvrščena na vmesno listo. Določena jim je najvišja priznana vrednost, ki je določena za vsako živilo posebej v razponu od 50 do 95 odstotkov cene živila. Kot v prejšnji skupini živil morate doplačati razliko od najvišje priznane vrednosti do polne cene živila. Predpisujejo jih lahko le od ZZS pooblaščen specialisti. Seznam je objavljen na spletni strani ZZS. Na recept se smejo predpisati v količini največ za obdobje enega meseca. Ta skupina živil za posebne zdravstvene namene

se v breme zdravstvenega zavarovanja ne more predpisati za trajno prehranjevanje zavarovanih oseb, temveč le ob akutnih poslabšanjih hude kronične bolezni.

Navedena živila je možno predpisovati na obnovljivi recept za obdobje 3 mesecev z enkratno izdajo največ za en mesec in še z dvema ponovitvama. Vsa ostala načela predpisovanja in izdajanja so enaka kot za zdravila.

Sodelovanje pri zdravljenju

Vaše zdravljenje bo potekalo uspešneje, če boste pri zdravljenju dobro sodelovali. Pri jemanju zdravil skrbno preberite **navodila o uporabi zdravila**, ki so priložena vsaki škatlici, in upoštevajte napotke, ki jih prejmete od zdravnika ob predpisu in od farmacevta ob vročitvi zdravila v lekarni. Nekaj nasvetov, ki vam bodo v pomoč:

- Vodite natančen **seznam vseh zdravil** tudi tistih, ki jih vzamete le občasno, npr. proti bolečinam, za spanje, za pomiritev itd. Uporabite lahko obrazec »Moj seznam zdravil«, ki ga je za ta namen na spletni strani objavil ZZS. Pokažite ga ob vsakem pregledu pri zdravniku, zato imejte en izvod seznama tudi vedno pri sebi. Če se vam kaj zgodi, lahko na osnovi tega seznama zdravnik sklepa na vaše bolezni, kar je v najhujših stanjih lahko zdravniku v veliko pomoč. Če bo potrebno, vam bosta pri pripravi seznama zdravil pomagala tudi zdravnik ali farmacevt. Posebej označite zdravila, ki jih imate predpisana na obnovljivi recept.
- Podatki kažejo, da v Sloveniji ne porabimo – torej slej ko prej zavržemo – za 6 milijonov evrov zdravil v enem letu. Zato je najbolje, da imate ob vsakem obisku zdravnika **napisano količino zdravil, ki jih imate še doma**. Ker so zdravila pakirana v različno velika pakiranja, se lahko doma naberejo zaloge neuporabljenih zdravil, medtem ko drugih nenehno zmanjkujete. Le natančno vodenje seznama in količin vam bo zagotavljalo, da ne bo prišlo do podvojenega predpisa zdravil ali celo do predpisa zdravil, ki nikakor ne sodijo skupaj.
- Če zdravnik predpiše več zdravil hkrati, je smiselno, da pričnete jemati sprva le eno zdravilo in šele čez nekaj dni naslednje. Tako boste lažje ugotovili morebitne neželene učinke posameznega zdravila. To seveda ne velja za primere, ko je potrebno takojšnje odločno zdravljenje, kar vam bo zdravnik jasno povedal.
- Če se iz kakršnegakoli razloga odločite, da ne boste več jemali enega ali več zdravil, ste to dolžni povedati zdravniku. Če zdravilo slabo prenašate, bo zdravnik skušal predpisati drugo primerno zdravilo. Če se izkaže, da zdravilo ni bilo nujno, ga zdravnik ne bo več predpisoval. S preudarnim ravnanjem z zdravili boste pomembno prispevali k uspešnemu poteku

zdravljenja. Odgovornost za lastno zdravje nosi v veliki meri tudi vsak posameznik!

Za podrobnejše informacije povprašajte vašega zdravnika ali farmacevta, območne enote ZZS, Ministrstvo za zdravje ali Javno agencijo za zdravila in medicinske pripomočke.

Dodatne informacije:

- pooblaščen uradne osebe na izpostavah, območnih enotah in Direkciji ZZS,
- avtomatski telefonski odzivnik ZZS na tel. št. **01/30 77 300**,
- spletna stran **http://www.zzs.si**,
- ZZS območna enota Celje, tel. št. 03/42 02 000,
- ZZS območna enota Koper, tel. št. 05/66 87 200,
- ZZS območna enota Krško, tel. št. 07/49 02 490,
- ZZS območna enota Kranj, tel. št. 04/23 70 100,
- ZZS območna enota Ljubljana, tel. št. 01/30 77 200,
- ZZS območna enota Maribor, tel. št. 02/29 09 300,
- ZZS območna enota Murska Sobota, tel. št. 02/53 61 550,
- ZZS območna enota Nova Gorica, tel. št. 05/33 81 000,
- ZZS območna enota Novo mesto, tel. št. 07/39 33 500,
- ZZS območna enota Ravne na Koroškem, tel. št. 02/82 10 100.

Pravne podlage, ki opredeljujejo pravico do zdravil na recept:

- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS št. 72/2006 – ZZVZ-UPB-3, 114/2006-ZUTPG, 91/2007, 71/2008, 76/2008, 118/2008 Skl. US: U-I-163/08-12),
- Zakon o zdravilih (Uradni list RS št. 31/2006, 45/2008),
- Zakon o lekarniški dejavnosti (Uradni list RS št. 9/1992, 13/1993, 38/1999, 86/2002, 2/2004),
- Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list RS št. 30/2003, (35/2003 popr.), 78/2003, 84/2004, 44/2005, 86/2006, (90/2006 popr.), 64/2007, 33/2008, 71/2008 Skl. US: U-I-163/08-12, 7/2009, 88/2009, 30/2011),
- Pravilnik o razvrščanju, predpisovanju in izdajanju zdravil za uporabo v humani medicini (Uradni list RS, št. 86, 2008, 91/2008),
- Pravilnik o postopku razvrščanja zdravil na listo in Pravilnik o razvrščanju živil za posebne zdravstvene namene na listo (Uradni list RS št. 110/2010).

Pravica do zdravil in živil za posebne zdravstvene namene na recept

Izdal in založil: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Miklošičeva cesta 24, Ljubljana.
Oblikovanje: Imago, d. o. o., tisk: Littera picta, d. o. o., Ljubljana, junij 2011.

Zavod za zdravstveno
zavarovanje Slovenije
www.zzs.si

